

դառնայ՝ ձեռքը ուրիշ գիրք մը կ'առնէ՝ ասորի գրով հայերէն . քիչ մը անդին վրացերէն ձեռագիր մը, ու քովը **Լյուշէի Ս** արդանանց պատմութիւնը : Եւ տեսնէ նաեւ հայերէն աստուածաշունչ մը ու արաբացւոց լեզուով շատ բանաստեղծութիւններ : Եւ քանի մը յունարէն գրքեր ալ կը գտնէ, և անոնց մէջ նաեւ Որոգի նետի գործքերը : Եւ ըստ ասոնք դիտելու զբաղած է եղեր, դրսէն պուշուռ ձայն մը կը լսէ որ զինքը դուրս կը կանչեն . ուստի ձեռքի եղած գիրքը կը գոցէ՝ դուրս կը վազէ, ու «Շուտ, ջուր բերէք որ լուացուիմ կ'ըսէ, վասն զի անհաւատից գրքերուն դպայ» : Պահապաններուն ալ սիրտ կուտայ որ առանց վախի դուռը գոցեն, վասն զի մէջի սատանաները փախուցի կ'ըսէ : Պարոն Խաչատուրը քիչ մը ատեն ալ Սմիլանդ կենալէն ետքը Լեւոնիանդիւրի կ'անցնի, անկէ ալ Լոստանդնուպօլիս, և հոն իր ճամբորդութեան մէջ պատահած հետաքրքրական դիպուածներուն հետ աս բանս ալ կը պատմէ :

Ձեռագիրները անանկ սքանչելի հնութիւններ ու յիշատակներ են որ վրանին երկայն բարակ խօսին ու շատ դիտողութիւններ ընելը կ'արժէ . մենք աս անգամ աս պարզ տեղեկութիւնովս գոհ ըլլալով՝ ուրիշ անգամ աւելի ճիշտ ու ընդարձակ կը գրենք նախնեաց գործածած թղթին, թանաքին, պատկերներուն, գրերու ձևերուն վրայ որ միայն յարգը չգիտցողին դիմացը՝ փուռումուռ տեղեկութիւններ կը սեպուին :

Գ . 2

Աղաչեմ զամենեւեան՝ խնայել յազգային աւելին, և մի ցայն վայր խառնավար առնել զնա՝ զի հարկ լիցի յգլխին այլ իմն ճարտարել բան՝ նմին համանուն և համազօր :

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՆԴԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սարգոս Զորորդ Կասալը, որ է Ժերոմի :

ԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՆ ու զառամութիւնը մարդուս կենաց չորրորդ ու վերջի հասակն է . բայց խիստ քիչ մարդիկ ծերութեան ու զառամութեան կը հասնին . վասն զի ուրիշ պատճառներէ զատ՝ աս ալ կայ որ մարդս շատ անգամ իրեն ախտերուն ու մոլութեանցը չափ դնել չգիտեր, և չափաւոր ու ժուժկալ կեանք անցընելու անհոգ կ'ըլլայ, որով միայն կրնար մէկը ծերութեան հասնիլ :

Իրաւ է որ ծերութիւնն ալ իրեն նեղութիւնները ունի, բայց միշտ Լստուծոյ առանձին մէկ պարգեւն է . որ պէս զի թէ որ մէկը իրեն պատանեկութեանն ու երիտասարդութեանը բարեբեր ժամանակները առանց պրտուղ մը քաղելու անցուցեր է, ծերութեան ատենը՝ ըրած կորուստին վրայ ցաւի : Բայց ամիսն որ շատ մարդիկ աս անստոյգ ծերութեան ապաւինած՝ օրերնին անպտուղ կ'անցընեն, ոչ իրենց՝ ոչ ընտանեաց և ոչ իրենց հայրենեացը օգուտ մը կ'ընեն, ու ծերութեան ալ չեն հասնիր :

Սարգոս մարմինը ինչուան 35 կամ քառասներորդ տարին իր բարձրութիւնն ու լայնութիւնը առած լմնցած ըլլալով, անկէ ետեւ բոլոր աճումը թանձրութեանը կուտայ : Եւ աւելորդ աճումը մարդոյս մարմնոյն տկարանալուն առջի աստիճանը կը սեպուի . վասն զի անով մարմնոյն անդամները ալ կանոնաւոր կերպով ներսէն չեն մեծնար ու հաստատուիր, հապա աւելորդ նիւթ մը կ'աւելնայ մարմնոյն վրայ, ու զանիկայ կը ծանրացնէ, կ'ուռեցնէ : Սկորները աւելի կը կարծրանան, կաշին կը ցամքի ու կամաց կամաց կը կռնձմրտի, մա-

զերը կը ճերմըկնան ու կը թափթըփին, ակռաները կը սկսին իյնալ, գէմքը կը տգեղնայ ու մարմինը կը ծռի, միտքն ալ՝ որով ամէն բան կ'ըմբռնէր, կը մտածէր, դատաստան կ'ընէր ու նոր նոր գիւտեր՝ հնարքներ կը հնարէր՝ կը թուլնայ, բայց աս փոփոխութիւնները ընդհանրապէս միշտ աստիճանաբար կամաց կամաց կ'ըլլան:

Եսպէս ահա մարդս աշխարհք կուգայ, ու կարծես թէ ծնանիլը, մեծնալն ու մեռնիլը մէկ կ'ըլլայ, մէկ վայրկենի մը մէջ ամէն բան կը լմնցնէ: Տանը աս է որ ան անցաւոր վայրկենին մէջ ինչ տեսակ տեսակ նեղութիւններ ալ կը քաշէ: Ալով ու ճուալով աշխարհք կուգայ, տղայութեան ու պատանեկութեան ժամանակը վարպետներու ձեռքի տակը կ'անցնէ, ու զանազան պարտքեր վրան կը ծանրանան. պատանեկութեան միջոցը անցնելէն ետեւ՝ սրտմաշուք աշխատանքներու ժամանակը կուգայ, այսինքն ճակտին քրտինքովը իր հացը գտնել, դառն խեղճութիւններ քաշել, ու ամէն բանի համար նեղութիւն ու վիշտ ունենալ. և բոլոր աս բաներէս վերջը կուգայ ծերութիւնը, որ է ըսել խեղճութիւն մը. անկէ ետեւ կուգայ գերեզման, որ զմարդ մոռցնել կուտայ. և ահա աս է ամէն մարդու վախճանը:

Եսով յայտնի է թէ բնութեան մէջ եղած ամէն բաները կը փոխուին ու կ'այլալին, բայց նոյնպէս ամէն բան նորէն կը նորոգուի՝ մակընթացութեան և տեղատուութեան պէս, և ծովու մէջ երեքսած ալիքներուն պէս, որ մէկզմէկ մղելով՝ իրարու տեղը կ'անցնին, և այսպէս կը հասնին ինչուան ծովեզերքը:

Երբդուս կենաց երկայնութիւնը կրնայ կերպով մը չափուիլ՝ իրեն մարմնոյն աճման միջոցէն. ան ծառը կամ ան կենդանին որ քիչ ժամանակի մէջ կը մեծնայ, շուտով ալ կը մեռնի. իսկ ան կենդանին որ ուշ ու կամաց կա-

մաց կը մեծնայ, երկայն ատեն ալ կը գիմանայ. զոր օրինակ մարդս 30 տարի կը մեծնայ գէպ ի լայնքն ու երկայնքը, անոր համար 90 կամ 100 տարի կրնայ ապրիլ. իսկ շուներ որ երկու իրեք տարուան մէջ կը մեծնայ, 10 կամ 12 տարի միայն կը գիմանայ:

Հ. Մ. Տ

ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երբդուս և Երբդուսներ:

Հիւ ատենէն ի վեր զարմանալի բոյսերէն մէկն է լոփոս կամ լոփոսը. սուածը, որ մեր լեզուին մէջ ներգիւն կամ ներգիւն՝ ալ ըսուեր է: Բայց ինչուան հիմայ ալ գեռ աղէկ մը չէ գիտցուած թէ աս լուտասը ինչ բոյս է, և կամ քանի տեսակ է, և թէ ան տեսակներուն մէջ որն է այնչափ մեծ անուն հանողը:

Լուտասին վրայ խօսող առաջին հեղինակը Հոմերոսն է՝ իր Ոդիսական ըսուած բանաստեղծութեանը մէջ: Ենթադրեալ նայելով, Ոդիսական ու իր ընկերները մեծ փութորիկի մը հանգիպելով՝ Յունաստանի կղզիներէն կը հեռանան ու Բիբիկէի ծովեզերքը կ'իյնան. ան երկրին բնակիչները լոփոսներ¹ կ'ըսուին, վասն զի կերակուրնին լուտաս ըսուած բոյսին պտուղն է եղեր: Եսոնք շատ սիրով կ'ընդունին Ոդիսական ընկերներն ու իրենց լուտասէն ալ կուտան որ ուտեն. և որովհետեւ աս լուտասը այնպիսի զօրութիւն մը ունէր որ անկէ ուտողը իր հայրենեաց կարօտն ու սէրը կը մոռնար, կ'ըսէ, Ոդիսական ընկերներն ալ անկէ ուտելով՝ այնպէս կ'ըլլան որ ամենեւին չեն ուզեր ետ

1 Հէնդէֆոս, քէլ: Լոփ. և Գղ. յունական բառով Lotus.

2 Գղ. Lotophages.